

Uppföljning av flygbuller i utpekade fjällområden

© Transportstyrelsen

Sjö- och luftfartsavdelningen
Enheten för Hållbar utveckling, Sektionen för miljö

Rapporten finns tillgänglig på Transportstyrelsens webbplats www.transportstyrelsen.se

Dnr/Beteckning TSL 2021-6349

Författare Isabella Svensson och Marie Hankanen
Månad År februari 2022

Eftertryck tillåts med angivande av källa.

Förord

Transportstyrelsen har under hösten 2021 tagit fram rapporten *Uppföljning av flygbuller i utpekade fjällområden*.

Flygbuller är en ständigt aktuell miljö- och hälsofråga som berör och engagerar många människor och definieras som det oönskade ljudet som alstras av luftfartyg. Som en del av Transportstyrelsens miljöarbete följer myndigheten upp antalet flygklagomål som rapporteras i utpekade fjällområden samt undersöker forskningsartiklar inom området. Underlaget analyseras i syfte att utreda om eventuella åtgärder är nödvändiga. Avslutningsvis sammanställs underlaget och bedömningen i en rapport som delges intressenter och kan användas som ett underlag vid den kommande fördjupande utvärderingen av miljö kvalitetsmålen.

Norrköping februari 2022

Karin Fransson

Isabella Svensson och Marie
Hankanen

Sektionschef

Sakkunnig miljö

1. Sammanfattning

Transportstyrelsen följer utvecklingen av flygbuller i fjällen i syfte att utreda om flygbuller upplevs som ett problem i utpekade fjällområden. Tidigare utredning från 2007 visade på att flygbullret, begränsat till de utpekade fjällområdena, ansågs vara försumbart med eventuellt undantag av vissa flygbullerexponerade områden i Padjelanta och Tjuoltadalen.¹ En utredning från 2019 visade på att bullerproblemet från luftfartyg inte är stort i de utpekade områdena.²

Under hösten 2021 utförde Transportstyrelsen en utredning i syfte att utreda om flygbuller upplevs som ett problem i utpekade fjällområden. Underlag samlades in genom en enkätundersökning. Intressenterna omfattade bland annat kommuner, länsstyrelser, myndigheter, Svenska Turistföreningen (STF) samt viltvårdare och nationalparksansvariga. Eventuella forskningsstudier som genomförts inom de utpekade fjällområdena beaktas också i utredningen, dock identifierades ingen forskning efter 2019.

Sammanfattningsvis visar enkätsvaren på att bullerproblemet från luftfartyg inte är stort i de utpekade fjällområdena med några undantag. Det går bland annat se att det verkar vara en del bullerklagomål vid Abisko Nationalpark. Föreståndare naturum Abisko beskriver bland annat att en variation av aktiviteter i området kan vara bidragande till detta. I och med att bullerproblemet inte är stort har Transportstyrelsen gjort bedömningen att eventuella åtgärder från myndigheten inte är nödvändiga i dagsläget. Det kan noteras att Sametingets enkätsvar, som även berör områden utanför de utpekade områdena i denna rapport, har lyfts till Miljödepartementet genom en skrivelse som Svenska Samernas Riksförbund (SSR) skickat 2021. Transportstyrelsen avser följa ärendet och främst den fortsatta utvecklingen i Abisko (som är ett utpekat område) för att se om eventuella åtgärder är nödvändiga.

Den här utredningen, samt de som utfördes 2007 och 2019, är avgränsade till de utpekade fjällområdena är regleringsområden klass A enligt terrängkörningsförordningen (1978:594) (Torneträsk, Tjuoltadalen, Sulitelma, Artfjället, Daimaplatån, Mellanskogsfjäll, Hotagen och Skäckerfjällen) samt och 90% av arealen i 9 stycken nationalparkerna (Vadvetjåkka, Abisko, Stora Sjöfallet, Padjelanta, Sarek, Pieljekaise, Sånfjället, Töfsingdalen och Fulufjället). Områdena benämns i denna rapport som ”de utpekade fjällområdena”.

¹ Utpekade områden redovisas i Fjällflygsuppdraget – Kartläggning av flygverksamhet i skyddade fjällområden, Luftfartsstyrelsen (2017), LS 2005-7682

² Slutrapport av miljömålsrådsåtgärden ”Flygbuller i fjällen” (2019), TSL 2019-6724

Innehåll

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö	7
1.3 Transportstyrelsens uppdrag	7
1.4 Syfte och frågeställningar	8
1.5 Metod	8
1.5.1 Enkätundersökning.....	8
1.5.2 Forskningsläget avseende flygbuller i fjällen.....	8
1.6 Avgränsningar.....	9
2 UTREDNING OM OMFATTNING AV FLYGBULLER I FJÄLLEN	9
2.1 Enkäter.....	9
2.1.1 Klagomål på flygbuller	9
2.1.2 Inverkan av flygbuller på djurlivet.....	10
2.1.3 Trend gällande om eventuella problem med flygbuller har ökat eller minskat.....	11
3 SLUTSATS	11
BILAGA 1	12

1 Inledning

Transportstyrelsen följer utvecklingen av flygbuller i fjällen i syfte att utreda om flygbuller upplevs som ett problem i utpekade fjällområden.³ Tidigare utredning från 2007 visade på att flygbullret, begränsat till de utpekade fjällområdena, ansågs vara försumbart med eventuellt undantag av vissa flygbullerexponerade områden i Padjelanta och Tjuoltadalen. Utredningen från 2019 visade på att bullerproblemet från luftfartyg inte är stort i de utpekade områdena.⁴

Den här utredningen genomfördes genom att skicka ut enkäter till intressenter, där intressenterna omfattar bland annat kommuner, länsstyrelser, myndigheter, Svenska Turistföreningen (STF) samt viltvårdare och nationalparksansvariga. Eventuella forskningsstudier som genomförts inom de utpekade fjällområdena beaktas också i arbetet.

Transportstyrelsen har sammanställt enkätsvaren och övrigt underlag till en rapport. Enkätsvaren och övrigt underlag har analyserats och en bedömning har utförts om eventuella åtgärder är nödvändiga. Rapporten delges Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Dalarna samt enkätrespondenterna. Dessutom publiceras rapporten på Transportstyrelsens externa webbsida.

Rapporten omfattar, likt utredningen från 2007 och 2019, regleringsområden klass A enligt terrängkörningsförordningen (1978:594) (Torneträsk, Tjuoltadalen, Sulitelma, Artfjället, Daimaplatån, Mellanskogsfjäll, Hotagen och Skäckerfjällen) samt och 90% av arealen i 9 stycken nationalparkerna (Vadvetjåkka, Abisko, Stora Sjöfallet, Padjelanta, Sarek, Pieljekaise, Sånfjället, Töfsingdalen och Fulufjället). Områdena benämns i denna rapport som ”de utpekade fjällområdena”.

1.1 Bakgrund

Transportstyrelsen har, tillsammans med Naturvårdsverket och länsstyrelserna, arbetat med Miljömålsrådets åtgärd *Flygbuller i fjällen*, i syfte att ta reda på om buller från luftfarten i de utpekade fjällområdena fortfarande kan anses vara försumbart, vilket det ansågs 2007. År 2019 utredde Transportstyrelsen frågan om att upprätta en föreskrift gällande rapportering av flygningar i de utpekade fjällområdena. Flera remissinstanser framförde dock att den administrativa bördan på grund av efterfrågad rapportering skulle bli för tung, varför Transportstyrelsen valde att inte gå vidare med föreskriftsarbetet. Istället arbetar Transportstyrelsen systematiskt med frågan genom att utföra en enkätundersökning och

³ Utpekade områden redovisas i Fjällflygsuppdraget – Kartläggning av flygverksamhet i skyddade fjällområden, Luftfartsstyrelsen (2017), LS 2005-7682

⁴ Slutrapport av miljömålsrådsåtgärden ”Flygbuller i fjällen” (2019), TSL 2019-6724

undersöka forskningsläget avseende flygbuller i de utpekade fjällområdena. Arbetet genomförs hösten 2021 och därefter var fjärde år. Informationen från uppföljningen används sedan för att följa upp i vilken utsträckning preciseringen till det nationella miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö som handlar om att *påverkan från buller minimeras* uppnås.

1.2 Miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö

Storslagen fjällmiljö är ett av de 16 miljö kvalitetsmål som ska visa vägen till ett hållbart samhälle. Miljö kvalitetsmålen är antagna av riksdagen och ska fungera som riktlinjer för det konkreta miljö arbetet.

Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö ser ut som följande:

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Miljö kvalitetsmålet bygger på åtta preciseringar, var av en av dessa berör buller: *friluftsliv och buller*.

Enligt den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen som utfördes av Naturvårdsverket 2019 är miljö kvalitetsmålet inte uppnått och kommer inte att kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Preciseringen *friluftsliv och buller* var en av de preciseringar som inte uppnåddes.⁵

1.3 Transportstyrelsens uppdrag

Transportstyrelsen ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås, med särskild inriktning på att bidra till ett internationellt konkurrenskraftigt, miljöanpassat och säkert transportsystem (Förordning 2010:182).

Transportstyrelsen har ansvar för regelgivning, tillståndsgivning och tillsyn för flygtrafiktjänster för civil och i vissa avseenden militär luftfart. Enligt instruktionen ska Transportstyrelsen verka för att det generationsmål för miljö arbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljö arbetets utveckling.

Transportstyrelsen ska arbeta strategiskt för att identifiera behov av regelförändringar eller andra åtgärder för att möjliggöra miljöanpassning av transportsektorn.

⁵ Naturvårdsverket, (2019) Storslagen fjällmiljö Underlag till den fördjupade utvärderingen av miljö målen 2019. (Naturvårdsverket, 2019). <http://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1473617/FULLTEXT01.pdf>

1.4 Syfte och frågeställningar

Målet med föreliggande rapport är att utgöra ett kunskapsunderlag om förekomsten av bullerklagomål samt påverkan på djurlivet i de utpekade fjällområdena. Genom att arbeta systematiskt med frågan kan Transportstyrelsen jämföra utredningarna med föregående och följa utvecklingen av flygbuller i de utpekade fjällområdena. Skulle exempelvis en eller flera rapporter visa på att bullret från luftfartyg kontinuerligt ökar, och vid en sammantagen bedömning utgör ett problem, får beslut fattas då om vilka åtgärder som är mest lämpliga att vidta.

Rapporten kan även användas för att följa upp i vilken utsträckning preciseringen *friluftsliv och buller* till det nationella miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö uppfylls.

1.5 Metod

1.5.1 Enkätundersökning

För att följa upp utvecklingen av flygbuller i fjällen i de utpekade fjällområdena utfördes en enkätundersökning. Respondenterna var kommuner, länsstyrelser, myndigheter, viltvårdare, naturbevakare, nationalparksansvariga och Svenska Turistföreningen (STF). Följande frågor ställdes:

1. Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden har ni fått de senaste åren?
2. Vilka är det som klagat? (boende, turister etc.)
3. Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?
4. Ser ni någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?

Enkäten skickades ut via mejl hösten 2021. Vilthandläggare och personer som arbetar med jakt och viltvård har endast tagit del av fråga 3 och 4 i enkätundersökningen.

1.5.2 Forskningsläget avseende flygbuller i fjällen

En litteraturstudie genomfördes för att utreda forskningsläget avseende flygbuller i fjällen. Litteraturstudien var avgränsad till forskningsstudier som genomförts i de utpekade fjällområdena efter 2019.

Det gick att se att forskning är på gång men inte inom de utpekade fjällområdena.

1.6 Avgränsningar

Rapporten omfattar regleringsområden klass A enligt terrängkörningsförordningen (1978:594) (Torneträsk, Tjuoltadalen, Sulitelma, Artfjället, Daimaplatån, Mellanskogsfjäll, Hotagen och Skäckerfjällen) samt och 90% av arealen i 9 stycken nationalparkerna (Vadvetjåkka, Abisko, Stora Sjöfallet, Padjelanta, Sarek, Pieljekaise, Sånfjället, Töfingsdalen och Fulufjället). De utpekade fjällområdena utgörs i hög utsträckning av fjällområden som är ödsligt belägna och där enbart naturljud förväntas, vilket innebär att främmande ljud kan upplevas mer störande än annars.

2 Utredning om omfattning av flygbuller i fjällen

2.1 Enkäter

I följande kapitel görs en sammanfattning av enkätsvaren. I bilaga 1 redovisas vilka som fick ta del av enkäten och vad de svarat.

2.1.1 Klagomål på flygbuller

Svaren visar på att kommuner och länsstyrelser inte fått in några flygbullerklagomål det senaste året. Vissa beskriver att de inte fått klagomål på flera år. Föreståndaren för naturum Abisko beskriver att de har fått in en större andel klagomål från besökare och boende i området, i snitt 2-3 klagomål i veckan. Enligt föreståndaren för Naturum Abisko är helikoptertrafiken periodvis intensiv med 20-30-tals överflygningar dagligen.

STF:s svar innehåller ingen information specifikt om de utpekade fjällområdena utan har endast mottagit flygbullerklagomål rörande områden utanför områdena som rör denna rapport.

Sametinget har inte fått några klagomål på flygbuller. Istället beskriver de i deras enkätsvar att de har tagit del av den skrivelse som Svenska Samernas Riksförbund (SSR) tillsammans med berörda samebyar, Laevas, Gabna, Girjas och Talma lämnat in till miljödepartementet hösten 2021, angående Heliski verksamhet inom samebyarnas året runt marker.

Abisko intresseförening och idrottsklubb beskriver i sitt enkätsvar att flygningar sker över Abisko nationalpark på relativt låg höjd, där de upplever att överflygningar leder till konstant buller när helikoptrar åker fram och tillbaka.

2.1.2 Inverkan av flygbuller på djurlivet

En andel kommuner och Länsstyrelser skriver att de inte har någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen. Älvdalens kommun beskriver att buller i allmänhet kan påverka djurlivet negativt och hänvisar till kommunens hemsida där de har skrivit om buller.

Föreståndaren för naturum Abisko beskriver att helikoptertrafiken är en stor del av ljudföroreningen i området, och berättar att lokalbefolkning menar att älgar störs och stressas av flygbullret. Vidare beskriver de att rennäringen står för en stor del av helikoptertrafiken, men att de inte har några siffror på hur stor del.

Enheten för fjällförvaltning, Länsstyrelsen i Dalarna, beskriver i enkätsvaret att renar uppehåller sig ibland i Töfsingdalen där det finns gott om föda och att de störs av helikoptertrafik och då särskilt vissa tider på året. Av den anledningen har helikoptertrafiken till Hävlingen begränsats till två dagar i veckan.

Naturbevakare i Skäcker-, Sösjö- & Offerdalsfjällen vid Länsstyrelsen i Jämtlands län hänvisar i sitt tidigare enkätsvar som de delgav 2019 vid framtagandet av rapporten *Slutrapport av miljömålsåtgärden "Flygbuller i fjällen*. I svaret från 2019 beskriver respondenten att den typ av flygning som, näst efter passagerarplan, förekommer förhållandevis mycket i fjällen är rendrivning. Rendrivning kan förekomma på samma plats under relativt lång tid då man flyger fram och tillbaka många gånger med låg fart och på mycket låg höjd för att fösa renarna framför sig. Dock är det bara några veckor under hösten som rendrivning pågår.

Vilthandläggare i Dalarnas län lyfter att helikoptertrafik som nyttjas för att driva på ren görs på låg höjd och även skrämmer andra djur.

I STF enkätsvar går det att läsa att helikopterflygningar har en negativ inverkan på renarna enligt samebyarna och att STF gör anpassningar utifrån detta för att minska störning.

Sametinget lyfter SSR:s skrivelse tillsammans med berörda samebyar, där samebyarna uppger att renen är naturligt i sämre kondition efter vintern, och den störning som uppstår innebär att renen inte får någon betesro. Ofta är renarna högt uppe på sluttningarna eller topparna och flera gånger har renar rasat ned eller dragits med av laviner efter att de blivit skrämde av helikoptrarna, och de renar som är nere i dalgångarna springer uppåt när helikoptern landar i dalgången för att plocka upp skidåkarna.

Abisko intresseförening och idrottsklubb beskriver i sitt enkätsvar att starter och landningar på Abisko helikopterplatta sker några hundra meter från Abisko nationalpark, och att en del av bullret når parken.

2.1.3 Trend gällande om eventuella problem med flygbuller har ökat eller minskat

Totalt anger åtta respondenter⁶ att de inte kan se någon trend gällande utveckling av flygbuller. Sju respondenter⁷ anger att de ser en ökad trend gällande flygbullrets utveckling och två respondenter som har svarat på övriga frågor i enkäten har inte besvarat frågan rörande trend.⁸

STF anger att de inte har någon uppfattning om trenden ändrats i de utpekade fjällområdena. Vilthandläggare i Dalarna anger en ökad trend kring Idre, vilket ligger utanför de utpekade fjällområdena.

3 Slutsats

Sammanfattningsvis visar enkätsvaren på att bullerproblemet från luftfartyg inte är stort i de utpekade fjällområdena med några undantag. Det går bland annat se att det verkar vara en del bullerklagomål vid Abisko Nationalpark. Föreståndare naturum Abisko beskriver bland annat att en variation av aktiviteter i området kan vara bidragande till detta. I och med att bullerproblemet inte är stort har Transportstyrelsen gjort bedömningen att eventuella åtgärder från myndigheten inte är nödvändiga i dagsläget. Det kan noteras att Sametingets enkätsvar, som även berör områden utanför de utpekade områdena i denna rapport, har lyfts till Miljödepartementet genom en skrivelse som SSR skickat 2021. Transportstyrelsen avser följa ärendet och främst den fortsatta utvecklingen i Abisko (som är ett utpekat område) för att se om eventuella åtgärder är nödvändiga.

⁶ 1) Enheten för fjällförvaltning Länsstyrelsen Dalarnas län, 2) Strömsund kommun, 3) Åre kommun, 4) Arjeplog kommun, 5) Storumans kommun, 6) Älvdalens kommun, 7) Naturbevakare i Frostviksfjällen och 8) Naturbevakare i Jämtlands län

⁷ 1) Gällivare kommun, 2) Kiruna kommun, 3) Föreståndare naturum Abisko, 4) Länsstyrelsen i Dalarna, förvaltning av Fulufjället/Tufsingdalsområdet, 5) Naturbevakare i Skäcker-, Sösjö- & Offerdalsfjällen, Länsstyrelsen i Jämtlands län, och 6) Samtinget

⁸ 1) Abisko intresseförening och idrottsklubb och 2) Länsstyrelsen Västerbotten

Bilaga 1

I bilaga 1 redovisas en tabellsammanställning av enkätsvar. Text i kursiv stil är inhämtade svar från rapporten *Slutrapport av miljömålsåtgärden "Flygbuller i fjällen*. Ett streck i kolumnen betyder att svar saknas från respondent.

Transportstyrelsen erhöll inga svar på frågorna från Länsstyrelsen Norrbotten, Herjedalens kommun, Krokoms kommun, viltvårdare i Västerbottens län och Norrbottens län och jakt och viltvård i Jämtlands län.

Tabell 1 Sammanställning av enkätsvar

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste åren?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Länsstyrelsen Norrbotten	-	-	-	-
Länsstyrelsen Västerbotten	Inom Artfjället i Västerbotten är vår bedömning att läget är oförändrat. Det är ett fjällområde med väldigt få helikoptertransporter, vilka främst härrör till renskötsel och naturvård. Har inte fått några rapporter om att flygning medfört störning på renskötselns bedrivande under de senaste åren.	-	-	-

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Älvdalens kommun (miljökontor)	Vi har inga klagomål för flygbuller under det senaste året.	Inga klagomål.	Nej, inte mer än att påpeka att buller kan påverka djurlivet negativt (Översiktsplan och under fliken Buller på kommunens hemsida).	Nej.
Herjedalens kommun (miljökontor)	-	-	-	-
Gällivare kommun (miljökontor)	Inga klagomål alls.	-	Nej	Vi ser att tendenserna är att mer folk flyger ut på fjället och därmed får vi fler flygrörelser per år. Nu har vi inte haft några problem med klagomål på ett par år, men risken för klagomål ökar i samband med ökade flygrörelser.
Storuman kommun (miljökontor)	Vi har inte fått in något klagomål på flygbuller senaste året. Vid klagomål tidigare år har det varit boende i närområdet som klagat då väderförhållanden krävt annan flygsträcka.	-	Nej.	Nej.

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagat? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Åre kommun (miljökontor)	Vi har inte mottagit några klagomål på flygbuller de senaste året.	-	Nej, vi har inte någon sådan information	Nej, vi kan inte se någon trend gällande bullerklagomål kopplat till flygbuller
Strömsund kommun (miljökontor)	Inga klagomål om buller har kommit in till miljö- och byggavdelningen	-	Har inga uppgifter kring detta.	Vi har inte haft något klagomål angående buller från flyg i fjällvärlden sedan jag började på kommunen 1994.
Kiruna kommun (miljökontor)	Vi har inte fått in några klagomål angående flygbuller men betyder inte att det kan finnas problem med buller ändå. Flygbullret kommer framförallt från helikoptertrafiken. Ev. klagomål har i alla fall inte nått oss på miljökontoret.	Eftersom vi inte fått in några klagomål är det svårt att säga från vilken grupp ev. klagan kommer ifrån.	Nej.	Har en känsla av att det skett en ökad flygrörelse och då främst persontransporter upp på fjället(ej nyttotrafik).
Jokkmokk kommun (miljökontor)	Vi har inte fått några klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden det senaste året och inte heller tidigare år vad vi känner till.	-	-	-

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Arjeplog kommun (miljökontor)	Inga klagomål inkom för flygbuller inom skyddade fjällområden för bilaga 2	Se svar i fråga 1.	Nej	Nej
Krokom kommun (miljökontor)	-	-	-	-

<p>Föreståndare naturum Abisko</p>	<p>Vi får absolut en hel del klagomål. I Abisko är det många överflygningar. Helikoptrar som startar i Abisko Östra och kör mot Björkliden, helikoptrar som kommer västerifrån och landar i Abisko Östra. Helikoptrar som arbetar med Trafikverkets lavinutrustning på Njulla. Helikoptertrafik i nord-sydlig riktning som till större delen består av transporter åt STF, transporter kopplade till renskötsel, taxitrafik, sightseeing, heliski etc.</p> <p>Nämnas bör att vi har väldigt få landningar inom parken.</p> <p>Periodvis är helikoptertrafiken mycket intensiv med 20-30-tals överflygningar dagligen.</p> <p>Klagomål och ifrågasättande gällande helikopters närvaro i området får vi i snitt 2-3 gånger per vecka.</p>	<p>Besökare (turister) som kommer till Abisko och störs av bullret. Fast boende i området som i stor utsträckning störs av frekvent flygtrafik.</p>	<p>Nej egentligen inte. Vi har många ljudföroreningar i området där helikopter är en stor del men även den lavinbekämpning som utförs i området. Lokalbefolkning menar att älgar störs och stressas men ingen undersökning på detta är mig veterligt gjord.</p> <p>Rennäringen står för en stor del av helikoptertrafiken, men vi har inga siffror på hur stor del.</p>	<p>Flygtrafiken har ökat i omfattning. Vår bild är att det är helikopterkidåkning, transport av vandrare, transport av materiel och varor till STF-stugor, renskötselärenden, persontrafik till sommarvisten, sightseeingkörningar, kontroll av lavinutrustning, fjällräddningsuppdrag, länsstyrelseuppdrag som utgör merparten av trafiken. De nämns här utan inbördes ordning.</p> <p>Vi vill nämna ett område till som vi får många kommentarer och återkommande klagomål om. Det gäller helikoptertransporterna mellan Nikkaluokta och Kebnekaise fjällstation. Det är inte ett utpekat område i er gamla undersökning men det angränsar till värdefull fjällmiljö med skoterreglering.</p>
---	--	---	---	---

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Naturbevakare i Frostviksfjällen (svaren avser tre områden i norra Jämtland)	Inte fått in några klagomål, eller hört att någon pratat om det som något problem	-	Inte fått någon information om att det stör rennäringen eller djurlivet.	Upplever att det är samma nivå, vissa perioder hör och ser man flygplan, andra perioder är det lugnare. Framför allt hörs propellerplanen väl.
Enheten för fjällförvaltning Länsstyrelsen i Dalarnas län	Inga klagomål har nått oss här på Idrekontoret. Men det flygs en hel del, både reguljärt och helikopter. Se svar från naturum Fulufjället vilket har daglig kontakt med turister. En stor del av helikoptertrafiken i området är till Hävlingen i Långfjället, vilket berör Töfvingdalen. Det är framför allt gäster som flygs dit. På vissa håll internt ifrågasätts det både bullermässigt och förstås miljömässigt.	Enligt ovan, inga klagomål har nått oss på fjällenhetens Idrekontor. Fråga har ställts till Tom Nilsson (Stockholm helikoptertjänst) som flyger bl a till Hävlingen (nära Töfvingdalen) och till Tommy Lönnebacke som driver verksamhet i Rörsjöstugorna (Fulufjället). Ingen av dem har fått några klagomål direkt till sig.	Renar uppehåller sig ibland i Töfvingdalen där det finns gott om föda. De störs av helikoptertrafik, särskilt vissa tider på året. Helikoptertrafiken till Hävlingen har av den anledningen begränsats till 2 dagar i veckan.	Nej.

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
<p>Länsstyrelsen i Dalarna, förvaltning av Fulufjället/Tufsingdals området</p>	<p>Jag arbetar på naturum Fulufjället och möter många besökare i Fulufjällets nationalpark. Våldigt få klagar på buller från den reguljära flygtrafiken (från Gardemoen, Oslo) som frekvent passerar över området.</p> <p>Själv rör jag mig mycket både i Fulufjällets nationalpark och Drevfjällets naturreservat och jag upplever det som störande, då det vanligtvis (innan pandemin) passerade runt 10 flygplan per dag.</p>	<p>Mest orsbor. När besökare klagar så är det på enstaka helikoptertransporter, som behövs i förvaltningen.</p>	<p>Ingen rennäring varken i Fulufjället eller Drevfjället.</p>	<p>Fler vill flyga helikopter ut i fjällvärlden, vilket stör övriga besökare</p>

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Naturbevakare i Jämtlands län	Inte fått in några klagomål, eller hört att någon pratat om det som något problem	-	Inte fått någon information om att det stör rennäringen eller djurlivet.	Upplever att det är samma nivå, vissa perioder hör och ser man flygplan, andra perioder är det lugnare. Framför allt hörs propellerplanen väl.

<p>Naturbevakare i Skäcker-, Sösjö- & Offerdalsfjällen Länsstyrelsen i Jämtlands län</p>	<p>Jag har inte fått några klagomål på flygbuller i de skyddade fjällområden jag jobbar i (Skäcker-Sösjö- och Offerdalsfjällen) och hänvisar till de svar jag lämnade i rapporten för 2019 som jag anser gäller fortfarande.</p> <p><i>Min spontana åsikt är att flygbuller upplevs generellt inte som något problem i fjällen. Min uppfattning är att det flygbuller som möjligen kan upplevas som störande är stora passagerarplan som passerar på hög höjd flera gånger under en dag, t ex över Skäckerfjällen där jag ofta är och arbetar med leder mm. Ljudet från jetplan som går på hög höjd sprids över stor yta och hörs under relativt lång tid (militärt flyg har helt upphört i Jämtlands fjällvärld). Buller från små flygplan och helikoptrar som flyger på låg höjd i en dalgång upplevs</i></p>	<p>-</p>	<p><i>Den typ av flygning som näst efter passagerarplan förekommer förhållandevis mycket i fjällen är rendrivning och kan förekomma på samma plats under relativt lång tid då man flyger fram och tillbaka många gånger med låg fart och på mycket låg höjd för att fösa renarna framför sig. Dock är det bara några veckor under hösten som rendrivning pågår. I Jämtland är det generellt landningsförbud i alla fjällreservaten men Länsstyrelsen brukar ge tillstånd för landning med helikopter intill stugor vid t ex ripjakt om jägaren ska övernatta i stugan och har ansökt om landningstillstånd. Denna typ av flygning kan förekomma på hösten under ett par veckor i slutet på augusti då ripjakten börjar.</i></p> <p><i>Övrigt helikopterflyg som förekommer i fjällen förutom</i></p>	<p>Möjligen under punkt 4 kan jag ana en trend där renägare/representanter från samebyar klagat på helikoptertrafik (nyttotrafik till och från fjällstationer i Vålådalen/Sylarnaområdet) som anses störa renskötseln under vissa tider på året, även om antalet flygningar troligen inte har ökat jämfört med tidigare.</p> <p><i>Jag upplever dock att denna typ (ripjakt) av flygning minskar. Privatflyget har generellt minskat med undantag för ultralätta flygplan som till viss del ökat, men eftersom dessa flygplan är mycket lätta och vindkänsliga håller de sig utanför fjällvärlden då turbulenta vindar ofta bildas i fjällen. Övrigt småflyg som t ex privatflygplan som flyger i fjällen är försumbart.</i></p>
---	---	----------	--	--

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagat? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
	<i>inte alls lika störande. Ljudet sprids bara i just den dalgången och försvinner relativt fort.</i>		<i>polisflyget är Länsstyrelsen som ibland tillsammans med samebyarna utför diverse inventeringar och skydds jakt av rovdjur någon enstaka gång under året. Detta sker oftast under vårvintern.</i>	
Viltvårdare i Västerbottens län (endast fråga 3 och 4 i bilaga 1)			-	-
Viltvårdare i Norrbottens län (endast fråga 3 och 4 i bilaga 1)			-	-
Jakt och viltvård i Jämtland (endast fråga 3 och 4 i bilaga 1)			-	-

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
Vilthandläggare i Dalarnas län (endast fråga 3 och 4 i bilaga 1)			Innan Idre flygplats öppnade, på nytt, så var det endast sporadiska besök av små plan, annars så var det mest samerna som nyttjade hkp för drivning av ren, vilket görs på låg höjd och även skrämmer andra djur.	Under sommaren 2021 så har det varit mer plan i luften över och runt Idre samt en flyguppvisning. Det pågår just nu en utbildning för intresserade att ta flygcert så det kommer troligen att betyda mer aktivitet i framtiden.

<p>STF (Svenska turistföreningen)</p>	<p>Vi har endast mottagit klagomål gällande helikoptertrafik utanför skyddade områden. Främst vid Kebnekaise, där det är reguljär persontrafik hela dagen. Kebnekaise omfattas dock inte av rapporten, då det inte är skyddat område.</p> <p>Vandrare längs Padjelantaleden och närboende runt Ritsem klagar också på reguljärtrafiken över Akkajaure som dock går utanför skyddat område.</p>	<p>Turister som upplevt störning. Enstaka klagomål från lokalbefolkning. Även klagomål från personal på fjällstationer och fjällstugor.</p>	<p>Nej. Vi för dock löpande dialog med rennäringsen på de platser utanför skyddat område där vi själva beställer helikoptertransporter. Helikopterflygningar har en negativ inverkan på renarna enligt samebyarna och därför gör vi anpassningar utifrån detta för att minska störning.</p>	<p>Ingen uppfattning inom skyddade områden.</p> <p>Persontrafiken med helikopter har dock ökat väldigt mycket på vissa platser i fjällkedjan utanför skyddade områden. Inte bara kring Kebnekaise, utan även kring Padjelantaleden och STF:s stugor i närheten av Ritsem. Dessutom sker överflygning över STF:s stugplatser till och från de här destinationerna, och det märks så klart av mycket. STF har därför sedan några år beslutat att inte förmedla helikopterbiljetter för persontransporter för att inte öka problematik med störning från helikopter. STF arbetar även för att minska onödiga helikoptertransporter till våra egna boenden och har lyckats minska utsläppen från beställda helikoptertransporter genom bättre planering, ökade lagerytor och större vintertransporter på snötäcke.</p>
<p>Sametinget</p>	<p>Till Sametinget har det inte inkommit några klagomål under senaste året, men vi har tagit del av den skrivelse som Sámiid</p>	<p>Samebyarna</p>	<p>Enligt SSR:s skrivelse uppger samebyarna att de senaste årens dåliga betesvintrar inneburit att många renar är kvar i högfjällen under hela</p>	<p>Samebyarna uppger en ökande trend. Renskötsel bygger på ekologiskt hållbara principer och är</p>

	<p>Riikasearvi (SSR) tillsammans med berörda samebyar, Laevas, Gabna, Girjas och Talma lämnat in till miljödepartementet hösten 2021, angående Heliski verksamhet inom samebyarnas året- runt marker. Bakgrunden är det ökade intresset för organiserad helikopterskidåkning inom renskötseområdet, främst inom de högalpina områdena, som har lett till en ökning av flertalet verksamhetsutövare på kommersiell basis. Aktuella områden där verksamheterna bedrivs är ofta belägna inom områden som har höga naturvärden, storslagna fjällmassiv samt områden som är särskilt avsatta för renskötseln. Heliski verksamheten bedrivs under hela vårsäsongen från mars fram till barmarksperioden inom det högalpina området runt Riksgränsen, Abisko och Kebnekaise. Under vissa dagar har åtta olika helikoptrar observerats samtidigt.</p>		<p>vintersäsongen, eller kommer upp dit mycket tidigare än vanligt. Renen är naturligt i sämre kondition efter vintern, och den störning som uppstår innebär att renen inte får någon betesro. Ofta är renarna högt uppe på sluttningarna eller topparna och flera gånger har renar rasat ned eller dragits med av laviner efter att de blivit skrämde av helikoptrarna, och de renar som är nere i dalgångarna springer uppåt när helikoptern landar i dalgången för att plocka upp skidåkarna.</p> <p>Utöver ovanstående beväras generellt renar under sommaren av en mängd olika insekter, bland annat mygg och knott samt kormflugor och svalgbroms som har renen som värdjur. Renarna tar ofta sin tillflykt till blåsiga och svala områden, men de kan också springa i timmar för att söka lindring. Detta flyktbeteende innebär stress och mindre tid för bete, men det minskar de besvär som insekterna kan orsaka. En studie gjord av SLU⁹ visar att renar påverkas av militärövningar med stridsflyg och markfordon under perioder med intensiva störningar från insekter genom att renar rörde</p>	<p>beroende av ett sammanhållet naturlandskap. Renskötseln bedrivs utifrån renarnas förutsättningar och på renarnas villkor. Det är samebyar själva som har kunskapen om renskötseln, landskapet och hur de yttre faktorerna påverkar renen. Eftersom alla samebyar inte har blivit tillfrågade är det heller inte säkert att denna sammanställning ger en heltäckande bild. Det är också svårt att säga att det är det faktiska bullret som är det största problemet utan att se till helheten, med start och landningar samt tillflödet av besökare på annars svårtillgängliga platser.</p>
--	---	--	--	---

Respondent	Hur mycket klagomål på flygbuller i skyddade fjällområden (specificeras nedan) har ni fått de senaste året?	Vilka är det som klagar? (boende, turister etc)	Har ni någon information om inverkan av flygbuller på djurlivet, till exempel rennäringen?	Ser någon tydlig trend gällande om ovanstående eventuella problem har ökat eller minskat?
			sig mindre, och att de därmed hade svårare att undkomma störningar från insekter.	
Abisko intresseförening och idrottsklubb	Alla flygrörelser västerut från Abisko helikopterplatta sker över Abisko nationalpark på relativt låg höjd. Detta inkluderar till exempel alla flygrörelser för underhåll och testning av Trafikverkets lavinkanoner på Nuoljas norrsida, och all flygtrafik mot Björkliden och vidare (t.ex. turistflygningar). Servicedagar för lavinkanoner medför inte bara enstaka överflygningar men resulterar i hela dagar med konstant buller fram och tillbaks.	Mycket av övrig flygning ifrån (eller mot) Abisko helikopterplatta i sydvästlig riktning går också över eller väldigt nära Abisko nationalpark. Detta inkluderar till exempel turistflygningar (t.ex. heliskiing, sightseeing), flygningar för Samebyars räkning, och Försvarmaktens årliga flygövningar i Abiskoområdet.	Alla starter och landningar på Abisko helikopterplatta sker endast några hundra meter från Abisko nationalparks östliga gräns och ger därför automatiskt en del buller i parken. Helikoptrar flyger nuförtiden året om, av många olika aktörer och bolag. I våra förra brev har vi nämnt att det har varit upp till över hundra flygrörelser om dygnet i högsåsongens toppdagar. Starter och landningar kan också ge mycket buller under en mycket längre tid än en enstaka överflygning. Särskild Försvarmaktens övningar kan ibland resultera i långa stationära påslagna helikoptrar på eller nära marken i Abisko Östra.	-

⁹ <https://internt.slu.se/nyheter-originalen/2020/1/ovningar-med-stridsflyg-hindrar-renar-fran-att-undkomma-insekter/>